

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 03.03.2022
Published /Yayınlanma 30.04.2022
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Türkoğlu, K. (2022). Muhasebenin teorik ve felsefi boyutu. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(82), 801-807.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.3085>

Kader TÜRKÖĞLU

<https://orcid.org/0000-0001-8591-1265>

Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Isparta / TÜRKİYE

MUHASEBENİN TEORİK VE FELSEFİ BOYUTU

THEORETICAL AND PHILOSOPHY DIMENSION OF ACCOUNTING

ÖZET

Muhasebe, işlerin ilerleyişini sürekli bir biçimde izleme olanakları veren bir konudur. İçeriğinde yasalar, çıkarımlar, gerçekler, sınanmış hipotezler ve bilimsel öngörüler var olan doğanın ya da fiziksel evrenin belli yönlerini açıklama gücüne sahip olan, son derece iyi desteklenmiş önermeler şeklinde ifade edilen kavram bilimsel olarak teoridir. Muhasebenin teorik yönünü, bir bilim olarak belirlenmesi ve bilimsel analizlerinde firmaların mali durumunu ve faaliyet neticelerini açıklamaya ve yorumlamaya faydalı olması oluşturmaktadır.

Felsefe kavramı, basit esas kavramların sorgulanması ve belli bir alanın anlamlı bir biçimde anlaşılmasına duyulan gereksinim şeklinde belirtilebilmektedir. Bu durum bir bilgi alanı olarak muhasebenin felsefi bir yaklaşımla desteklenebileceği anlamına gelebilmektedir. İnsana mahsus olan ve insanın ilgilendiği her şey felsefenin konusudur ve felsefeyi ilgilendirmektedir. Esasen felsefe, sabit fikirleri ve ön yargıları ortadan kaldırmaktır ve ayrıca beyin fırtınası oluşturmayı sağlamaktadır. Bilhassa felsefe, yaptıkları işlerde kendini ifade etmeye çalışan muhasebecilerin gereksinimidir. Düşünceye dayalı her eylem içinde felsefeyi muhakkak barındırmaktadır.

Çalışmada muhasebe teorisi kavramı, muhasebe teorilerinin tarihsel gelişimi, teori geliştirmede kullanılan yöntemler, muhasebe teorilerine yön veren yaklaşımlar, muhasebe teorileri, muhasebe teorisi ve muhasebe pratikleri arasındaki ilişki, muhasebe felsefesi kavramı, felsefenin muhasebeye katkısı ve muhasebe biliminin felsefi temeli ve muhasebe eğitiminde felsefi açılım hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca muhasebe kavramı, teori kavramı ve felsefe kavramı açıklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe, Felsefe, Muhasebe Teorisi, Muhasebe Felsefesi.

ABSTRACT

Accounting is a subject that gives opportunities to monitor the progress of the work on a continuous basis. It is a scientific theory, expressed as extremely well-supported propositions that have the power to explain certain aspects of nature or the physical universe, in which there are laws, inferences, facts, tested hypotheses, and scientific intuitions. The theoretical aspect of accounting is that it is defined as a science and that it is useful for explaining and interpreting the financial situation and activity results of companies as a result of scientific analysis.

The concept of philosophy can be defined as the questioning of simple fundamental concepts and the need for a meaningful understanding of a particular field. This may mean that accounting as a field of knowledge can be supported by a philosophical approach. Everything that is peculiar to man and is concerned with man is the subject of philosophy and concerns philosophy. Essentially, philosophy is to eliminate fixed ideas and prejudices, and it also provides brainstorming. In particular, philosophy is the need of accountants who try to express themselves in their work. Every action based on thought certainly includes philosophy in it.

The study is given information about the concept of accounting theory, the historical development of accounting theories, the methods used in developing theory, the approaches that lead to accounting theories, accounting theories, the relationship between accounting theory and accounting practices, accounting philosophy concept, philosophical contribution to accounting and philosophical foundation of accounting science and philosophical opening in accounting education. Also accounting concepts, theory concepts, and philosophy are explained.

Keywords: Accounting, Philosophy, Accounting Theory, Accounting Philosophy.

Issue/Sayı: 82

Volume/Cilt: 9

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

1. GİRİŞ

Muhasebe, işlerin ilerleyişini sürekli bir biçimde izleme olanaklarını veren bir konudur. İçeriğinde yasalar, gerçekler, çıkarımlar, sınanmış hipotezler ve bilimsel öngörüler var olan doğanın ya da fiziksel evrenin belli taraflarını açıklama gücüne sahip, son derece iyi desteklenmiş önermeler şeklinde belirtilen kavram bilimsel olarak teoridir. Muhasebenin teorik yönünü, bir bilim şeklinde belirtilmesi ve bilimsel analizler neticesinde firmaların mali durumunu ve faaliyet neticelerini açıklamaya ve yorumlamaya faydalı olması oluşturmaktadır. Muhasebenin pratik yönünü ise, muhasebe teorilerinin firma problemlerine önerdiği çözümlerin pratik biçimde kabul edilmesi ya da uygulaması oluşturmaktadır. Muhasebe teorisi, muhasebe pratiklerini açıklamak ve pratiklere tavsiyelerde bulunmak amacını taşımaktadır.

Felsefe, gerçeklere kavramsal bir model kurulmasını ve daha sonra değerlendirme yapılmasını sağlamaktadır. Bu durum gereksinim duyulan tarafsızlığın aksetmesi biçiminde belirtilmektedir. Varlığın sırrı, bilginin değeri ve gücü olduğu kadar eylemlerin anlamı da ancak felsefeden öğrenilebilmektedir. İnsana mahsus olan ve insanın ilgilendiği her şey felsefenin konusudur ve felsefeyi ilgilendirmektedir. Esasen felsefe, sabit fikirleri ve ön yargıları ortadan kaldırmaktır ve ayrıca beyin fırtınası oluşturmayı sağlamaktadır. Bilhassa felsefe, yaptıkları işlerde kendini ifade etmeye çalışan muhasebecilerin gereksinimidir. Düşünceye dayalı her eylem içinde felsefeyi muhakkak barındırmaktadır. Felsefe terimi, basit ana kavramların sorgulanması ve belli bir alanın anlamlı bir biçimde anlaşılmasına duyulan gereksinim şeklinde ifade edilebilmektedir. Bu durum, bir bilgi alanı olarak muhasebenin felsefi bir yaklaşımla desteklenebileceği anlamına gelebilmektedir.

Çalışmada muhasebe tarihi, muhasebe teorisi kavramı, teori geliştirmede kullanılan yöntemler, muhasebe teorilerine yön veren yaklaşımlar, muhasebe teorilerinin tarihsel gelişimi, muhasebe teorileri, muhasebe teorisi ve muhasebe pratikleri arasındaki ilişki, muhasebe felsefesi kavramı, felsefenin muhasebeye katkısı ve muhasebe biliminin felsefi temeli ve muhasebe eğitiminde felsefi açılım hakkında bilgi verilecektir. Ayrıca muhasebe kavramı, teori kavramı ve felsefe kavramı açıklanacaktır.

2. MUHASEBENİN TEORİK BOYUTU

Çalışmanın bu kısmında muhasebe kavramı ve teori kavramı, teori geliştirmede kullanılan yöntemler, muhasebe teorisi kavramı, muhasebe teorilerinin tarihsel gelişimi, muhasebe teorisine yön veren yaklaşımlar, muhasebe teorileri ve son olarak muhasebe teorisi ve muhasebe pratikleri arasındaki ilişki açıklanmaktadır.

2.1. Muhasebe Kavramı ve Teori Kavramı

Muhasebe mali özellik taşıyan değişim işlemleri ile kısmen de olsa benzeri ekonomik olayları para cinsinden sistemli bir biçimde tanımlama, toplama, kaydetme, sınıflandırma ve anlamlı şekilde özetleme işlemleriyle; ulaşılan neticeleri yorumlayarak firma sahiplerine, yöneticilerine ve işletme ile ilişkisi bulunan diğer taraflara amaçlarına uygun ve yararlı bilgileri sağlayan bir disiplin şeklinde ifade edilmektedir (Arzova, 2009, s. 10-11). Muhasebe, bir firmanın çalışmalarını kayıtlar üzerinde özet ve bölümlere ayırmak suretiyle çözümlenerek kuruluş sahiplerine ve idarecilerine işlerin ilerleyişini sürekli bir biçimde izleme olanaklarını veren bir konudur. Küçük ve büyük tüm firmalarda, muhasebe organizasyonu sayesinde servetin durumu, işlerin yürüyüşü, gelir ve giderlere ve bunlara etki eden faktörler göz önünde bulundurularak kuruluşun amaca en uygun bir biçimde idaresi sağlanmaktadır (Arkun, 1944, s. 61). Bilimsel olarak teori, içeriğinde yasalar, gerçekler, çıkarımlar, sınanmış hipotezler ve bilimsel öngörüler var olan doğanın ya da fiziksel evrenin belli taraflarını açıklama gücüne sahip, son derece iyi desteklenmiş önermeler şeklinde belirtilmektedir (Taşkın vd., 2015, s. 36).

2.2. Teori Geliştirmede Kullanılan Yöntemler

Sosyal bilim araştırmacıları topladıkları verileri iki ana akıl yürütme mantığı ile değerlendirmektedirler. Bunlar tümdengelim yaklaşımı ve tümevarım yaklaşımıdır (Gürbüz ve Şahin, 2017, s. 29).

2.2.1. Tümdengelim Yaklaşımı

Bilinen genellemelerden veya kurallardan hareket edilerek özel problemler hakkında bilgi elde etmeyi ya da genellemelerde bulunmayı sağlayan yola tümdengelim yöntemi denilmektedir. Tümdengelim,

bütünden parçalara doğru giden düşünme şekli olarak belirtilmektedir (İslamoğlu, 2009, s. 36). Doğa bilimlerindeki ana araştırma yaklaşımıdır. Tümdengelim mantığında, genel bir kuramdan hareketle belli hipotezler meydana getirilerek bunlar sınanmakta ve böylece genel özellikteki bir önermeden, akıl yürütme yoluyla özele inilmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2017, s. 29).

2.2.2. Tümevarım Yaklaşımı

Tümevarım yönteminin tümdengelim aksine, parçaların incelenmesini ve bu incelemelere dayanarak bütünü tanımlanmasını amaçlayan bir yaklaşım olduğu ifade edilmektedir. Bu yöntemde bütünü oluşturan parçalar incelenmekte ve ortak niteliklerden genellemelere ulaşılmaktadır (İslamoğlu, 2009, s. 36-37). Tümevarım, araştırmacının özelden genele doğru ya da parçadan bütüne doğru ilerleyerek muhakeme ve ilişkilendirme yapması biçiminde belirtilmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2017, s. 30).

3. MUHASEBE TEORİSİ KAVRAMI

Muhasebe teorisi, muhasebe pratiklerini açıklamak ve pratiklere tavsiyelerde bulunmak amacıyla taşımaktadır. Ayrıca muhasebe teorisi tecrübeleri aksettirmektedir, inançlar yönünde meydana gelen ya da şekillenen muhasebe bilgisi muhasebe faaliyetlerini daha anlaşılabilir biçime getirmekte, yeni önermelerin kabul edilmesinde ya da reddedilmesinde direkt tesir etmektedir (Uçma, 2011, s. 27). Geçmişteki muhasebe teorisindeki metodolojinin eksikliğinin, terimlerin yetersiz tanımlanmasıyla neticelendiği belirtilmektedir (Buckley, Kircher ve Mathews, 1968, s. 275).

3.1. Muhasebe Teorilerinin Tarihsel Gelişimi

Muhasebe tarihi, M.Ö. 3600 yıllarında bile kayıtların tutulduğu ve bazı muhasebe kavramlarının eski Yunan ve Roma dönemlerinde kullanıldığı ifade edilmektedir. Tarihsel olarak muhasebenin, ihtiyaçlar ortaya çıktıkça geliştiği ve muhasebe teknik ve kavramlarındaki değişikliklerin yavaş bir şekilde oluştuğu belirtilmektedir (Akdoğan ve Aydın, 1987, s. 63-65).

Muhasebenin genel bir teorisinin meydana getirilmeye çalışıldığı dönem 1900'li yılların başlarından 1960'lı yılların sonlarına kadarki dönem olarak belirtilmektedir. Bu dönemde, muhasebe ile ilgili aklı gelen esas durum "ekonomik kârın ölçülmesi" biçimindedir. Bir diğer ifadeyle, ekonomik kârın ölçülmesinin muhasebenin esas olarak kullanım alanı olduğu belirtilmektedir. Muhasebeye olan bakış açısında büyük bir değişme yaşanmaya başlandığı dönemin 1970'li yıllardan itibaren olduğu görülmektedir. Muhasebe alanında bilgisel (iletişim) yaklaşımın etkili olmaya başladığı belirtilmektedir (Akdoğan ve Aydın, 1987, s. 134-137).

3.2. Muhasebe Teorilerine Yön Veren Yaklaşımlar

Muhasebeye yön veren birçok yaklaşım bulunduğu belirtilmektedir. Bu yaklaşımlara politik yaklaşım, faydacı yaklaşım ve ekonomik ya da sosyal refah yaklaşım örnek olarak verilebilmektedir

3.2.1. Faydacı Yaklaşım

Muhasebe faydacıdır. Gereksinimlere bir cevabı göstermektedir. Herhangi bir noktada ve belli bir bağlamda elde ettiği başarıların ölçüsü, o belli bağlamdaki belli zamanın gereksinimlerine verilen cevabın kapsamıdır. Kısacası muhasebe, gereksinimlere cevaptır ve belli muhasebe faaliyetleri belli gereksinimlere yanıtır (Cowan, 1968, s. 94-100).

3.2.2. Politik Yaklaşım

Örgütsel bir kültür meydana getiren birçok ögeden politik taraf, en zorlayıcı olanlardan biridir, çünkü çoğu örgütlenmenin karşıtıdır (Riley, 1983, s. 435). Bu yaklaşımın benimsediği esas durum muhasebenin sadece teknik bir süreç neticesi bilgi sağlamadığı aynı zamanda bu sürecin politik yönünün de bulunduğu ifadesidir. Muhasebe süreci neticesinde sağlanan ve özet bir şekilde açıklanan finansal raporların kamunun ortak paylaşımına açıldığı belirtilmektedir. Bu raporlardan yatırımcılardan, firma çalışanları ve yöneticilerine kadar geniş bir çerçevede faydalanan kişiler ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda bir anlamda kamusal mal şekline gelen, bu raporların şeffaflığı ve doğruluğu aksettirmesi oldukça önemli bir durumdur. Dolayısıyla raporların hazırlanması ve sunumuna ilişkin kuralların belirlenmesinde kamunun rolü önemli hale gelmektedir (Ryan, Guthrie ve Day, 2007, s. 476).

3.3. Ekonomik veya Sosyal Refah Yaklaşımı

Muhasebenin örgütler içerisindeki sosyal tarafının artan öneminin anlaşılması gibi toplumsal bakımdan öneminin de anlaşılmasının modern dönemde söz konusu olduğu belirtilmektedir. Birçok

yazarın muhasebenin sosyal etkileri üzerine odaklanma çağrısı yaparak; gelirin dağılımı, sosyal adalet, politik ideoloji ve çevresel kötüleşme gibi sosyal konularda muhasebenin etkisi olduğunu açıklamaya çalıştığı ifade edilmektedir. Bu yazarların başında da sosyologlar gelmektedir. Uzun süre görmezden gelindikten sonra, ekonomiyi şekillendiren muhasebenin rolünün sosyologlar tarafından tekrardan keşfedildiği ifade edilmektedir. Örneğin Max Weber'in muhasebeyi rasyonel kapitalist ekonomik sisteminin kalbi olarak değerlendirdiği belirtilirken, Karl Marx'ın muhasebenin kapitalist sosyal ilişkilerin gelişiminde ve tekrardan üretiminde oynadığı önemli role değindiği belirtilmektedir. Neticede 19. yüzyılın sonlarından itibaren muhasebenin toplumda oynadığı önemli rolün sosyolojik bakımdan değerlendirilmeye başlandığı ifade edilmektedir (Uçma, 2011, s. 165-166).

3.4. Muhasebe Teorileri

Muhasebe teorileri, normatif muhasebe teorileri ve açıklayıcı muhasebe teorileri şeklinde ifade edilmektedir. Pozitif muhasebe teorisi açıklayıcı muhasebe teorisi olarak belirtilmektedir.

3.5. Normatif Muhasebe Teorileri

Literatürde değişik epistemolojik yönelimler ve buna bağlı olarak değişik metodolojiler kullanılarak üretilen değişik muhasebe teorileri geliştirildiği görülmektedir. Bunlardan ilki normatif önermelerle üretilen ve ilke esaslı normatif muhasebe teorileridir (Nalçın ve Can, 2016, s. 166). Normatif bir muhasebe teorisi, muhasebe ölçümünün bazı esaslarını, özel muhasebe prosedürlerini ve mali raporların içeriğini öngörmeyi amaçlamaktadır (Kabir, 2005, s. 2). Açıklayıcı muhasebe teorilerinin halihazırdaki durumu sorgularken zaman zaman da karşılaşılan sorunların çözümü amacıyla devreye girdiği ifade edilmektedir. Normatif muhasebe teorileri muhasebenin ne olduğunun yanında ne olması gerektiği ile de ilgilenmektedir. Normatif muhasebe teorilerinin genelinde muhasebe ilkelerinin, kurallarının ve yöntemlerinin belirli bir hedefe ulaşmak için belirlenmesi amaçlanmaktadır. Normatif muhasebe teorilerinde kuramsal yapıya önem verilse de, teorinin uygulanmasına yönelik kuralların ayrıntısına da girilmemektedir (Akdoğan ve Aydın, 1987, s. 132-134).

3.6. Açıklayıcı Muhasebe Teorileri

Açıklayıcı muhasebe teorileri, muhasebe verilerinin kullanımını gerektiren kararlar üzerindeki finansal verilerin tesirlerini incelemektedir (Gürkan, Gökbulut ve Çolak, 2015, s. 46). Halihazırdaki muhasebe uygulamalarını inceleyen ve bunlara açıklamalar getirerek gözlemlenen uygulamalardan esas ilke ve standart meydana getirmeyi amaçlayan teorilerin genel adı açıklayıcı muhasebe teorileri şeklinde belirtilmektedir. Açıklayıcı muhasebe teorilerinin iki değişik konunun araştırılmasıyla ortaya çıktığı görülmektedir. Birincisi muhasebeci davranışlarının açıklanmasını amaçlamaktadır. Başka bir ifadeyle muhasebecilerin işleriyle ilgili bir durumla karşılaştıklarında “ne yaptıklarını ve niçin yaptıklarını” incelemektir. Açıklayıcı muhasebe teorilerinin ortaya çıkışına sebep olan ikinci konu ise muhasebe verilerinin, bu muhasebe verilerinin kullanımını gerektiren kararlar üzerindeki tesirlerini incelemektir (Akdoğan ve Aydın, 1987, s. 131-132).

3.7. Pozitif Muhasebe Teorisi

Pozitif muhasebe teorisi (PMT) açıklayıcı muhasebe teorilerinden bir tanesidir. Muhasebe verileri ile hisse senetleri fiyatları (işletmenin piyasa değeri) arasındaki ilişkilerin belirlenmesi ve ortaya konulması esasına dayanan teori pozitif muhasebe teorisidir (PMT) (Gürkan vd., 2015, s. 46). PMT çeşitli muhasebe olayları ve konularının anlaşılmasını geliştirmektedir. Örneğin, muhasebe rakamları ile hisse senedi getirileri ve yönetimin mali raporlama teşvikleri arasındaki bağlantıya önemli bilgiler verdiği belirtilmektedir. Buna rağmen muhasebe uygulamasına katkısının çok sınırlı kaldığı ifade edilmektedir (Kabir, 2010:139). Muhasebe biliminde bir olgu veya olayın araştırılması ve/veya doğrulanması aşamalarında “nedir?” bakış açısının kullanıldığı teoriler “pozitif muhasebe teorisi” olarak tanımlanmaktadır (Arıcı, Aktaş ve Karğın, 2016, s. 922).

3.8. Muhasebe Teorisi ve Muhasebe Pratikleri Arasındaki İlişki

Muhasebenin teorik yönünü, bir bilim şeklinde belirtilmesi ve bilimsel analizler neticesinde firmaların mali durumunu ve faaliyet neticelerini açıklamaya ve yorumlamaya fayda sağlaması oluşturmaktadır. Muhasebenin pratik yönünü ise, muhasebe teorilerinin firma problemlerine tavsiye ettiği çözümlerin pratik şekilde kabul edilmesi ya da uygulaması oluşturmaktadır. Muhasebe teorisinin ve muhasebe pratiğinin birbirinden ayrı olmadığı, tersine birbirine bağlı kavramlar olduğu ifade edilmektedir. Muhasebe teorisi muhasebe pratiklerine ilkeler sağlamaktadır, pratikler muhasebe teorilerine esas

oluşturmaktadır ve her biri diğerine hizmet etmektedir ve her biri diğeri olmadan anlamsız durumdadır. Yani aralarında karşılıklı ve bağımlı bir ilişki bulunmaktadır (Uçma, 2011, s. 28).

4. MUHASEBENİN FELSEFİ BOYUTU

Çalışmanın bu kısmında felsefe kavramı ve muhasebe felsefesi kavramı, felsefenin muhasebeye katkısı ve son olarak muhasebe biliminin felsefi temeli ve muhasebe eğitiminde felsefi açılım açıklanmaktadır.

4.1. Felsefe Kavramı ve Muhasebe Felsefesi Kavramı

Felsefe terimi, basit ana kavramların sorgulanması ve belli bir alanın anlamlı bir biçimde anlaşılmasına duyulan gereksinim şeklinde tanımlanabilmektedir. Bu durum, bir bilgi alanı olarak muhasebenin felsefi bir yaklaşımla desteklenebileceği anlamına gelebilmektedir (Elkhashen ve Ntim, 2018, s. 1-2). İnsana mahsus olan her şeyin felsefenin konusu olduğu belirtilmektedir, insanın ilgilendiği her konunun felsefeyi de ilgilendirdiği ifade edilmektedir. Esasen felsefe, önyargıları, sabit fikirleri ortadan kaldırmak, kafalarda meydana gelen duvarları yıkmak ve bir beyin fırtınası oluşturmayı ifade etmektedir; herkese bu nedenden dolayı gerekli olmaktadır. Bilhassa felsefe vergiciliğin ve yaptığı her işte kendini ifade etmeye çalışan muhasebecilerin gereksinimidir (Yaz, 2017, s. 21). Düşünceye dayalı eylemlerin hepsi içinde felsefeyi mutlaka barındırmaktadır. Muhasebeciler gibi işini akıl gücüyle yapan herkes, felsefeye direkt doğrultulacak ne, neden, nasıl, niçin, kim gibi bütün soruların yanıtını kendi işindeki olumlu çözümler içinde aramaktadır. Yanıtlar aranırken sadece kâr'a odaklanılmamaktadır. Güvenirlilik, ahlaklılık, tutarlılık, sürdürülebilirlik gibi fazilet ölçülerine de ahlaki normlar açısından bağlı kalmaya çalışılmaktadır. Bu duruma meslek etiği denilmektedir. İçinde ahlaki değerleri içeren, toplum ahlakı ile beraber gelişen ve insanlık tarihinin somut kültür unsurları ile beraber eş zamanlı süregelen hesaplama süreci ve bunların anlam bütünlüğü muhasebenin de bir felsefi tarafı olduğunu göstermektedir (Kadan, 2017, s. 1).

4.2. Felsefenin Muhasebeye Katkısı

Felsefe, gerçeklere kavramsal bir model kurulmasını ve daha sonra değerlendirme yapılmasını sağlamaktadır. Bu süreç şüphesiz gereksinim duyulan yansızlığın aksetmesi şeklinde ifade edilmektedir. Varlığın sırrı, bilginin değeri ve gücü olduğu kadar eylemlerin anlamı da ancak felsefeden öğrenilebilmektedir. Çünkü düşünerek soruşturma, akli kullanarak kavrama kabiliyeti tıpkı gülmek gibi yalnızca insanlara mahsus bir imtiyaz şeklinde bilinmektedir (Yaz, 2017, s. 28).

4.3. Muhasebe Biliminin Felsefi Temeli Ve Muhasebe Eğitiminde Felsefi Açılım

Muhasebe biliminin uygulayıcılarının muhasebeciler olduğu ifade edilmektedir (Elitaş, Yıldız ve Üç, 2011, s. 13). Bilim incelediği olguları açıklarken kesin yargılarda bulunmamaktadır. Bu durum bir özgüven göstergesi olarak görülmektedir. Haliyle kendi kendini bilimsel kanıtlarla yenilemektedir. Aksi halde yanıt aradığı soruların son bulacağı belirtilmektedir. İşte o zaman bilimin kapısının kapandığı ve dogmaların başladığı yere gelmektedir. Aynı bakış açısı muhasebe için de geçerli olmaktadır (Yaz, 2017, s. 111-112).

Muhasebe eğitimi, muhasebe mesleğinin uygulanması bakımından büyük önem taşımaktadır. Muhasebe eğitiminin durumu ve özelliği, muhasebe mesleğinin imajını direkt etkilemektedir. Muhasebe eğitiminde teori ve uygulama birbirinin ayrılmaz parçaları şeklinde ifade edilmektedir. Eğitimin her aşamasında önceden verilen esas bilgilerin yeni verilecek bilgiler ile beraber kavranması, birbiri ile bütünleşmesinin sağlanması ve bu bilgilerin yapılacak uygulamalarla pekiştirilmesi gerekmektedir. Muhasebe mantığının ve uygulamalarının yasayla belirlenen standartlara ve normlara dayandırılması muhasebe eğitiminin en nitelikli taraflarından birisidir (Çukacı ve Elagöz, 2006, s. 147-148). Muhasebe eğitiminde felsefi açılım akademik bilgilerle hayatın gerçeklerini birleştirerek, reel sektörün gereksinim duyduğu nitelikli muhasebe personeli gereksinimini karşılamaktır (Yaz, 2017, s. 139).

5. SONUÇ

Muhasebe, bir firmanın çalışmalarını kayıtlar üzerinde özet ve bölümlere ayırmak suretiyle çözümleyerek kuruluş sahiplerine ve idarecilerine işlerin ilerleyişini sürekli bir biçimde izleme olanaklarını veren bir konudur. Muhasebe tarihi, M.Ö. 3600 yıllarında bile kayıtların tutulduğu ve bazı muhasebe kavramlarının eski Yunan ve Roma dönemlerinde kullanıldığı ifade edilmektedir. Tarihsel olarak muhasebenin, ihtiyaçlar meydana geldikçe geliştiği ve muhasebe teknik ve

kavramlarındaki farklılıkların yavaş bir şekilde olduğu belirtilmektedir. Muhasebenin genel bir teorisinin meydana getirilmeye çalışıldığı dönem 1900'li yılların başlarından 1960'lı yılların sonlarına kadarki dönemdir. Ayrıca bu dönemde, muhasebe denilince akla gelen esas durum "ekonomik kârın ölçülmesi" biçimindedir. Muhasebeye olan bakış açısında büyük bir değişikliğin meydana gelmeye başladığı dönem 1970'li yıllardan itibaren. Muhasebe alanında bilimsel (iletişim) yaklaşımın etkili olmaya başladığı belirtilmektedir. Bilimsel olarak teori, içeriğinde yasalar, gerçekler, çıkarımlar, sınanmış hipotezler ve bilimsel öngörüler var olan doğanın ya da fiziksel evrenin belli taraflarını açıklama gücüne sahip, son derece iyi desteklenmiş önermeler şeklinde tanımlanmaktadır. Sosyal bilim araştırmacıları topladıkları verileri iki esas akıl yürütme mantığı ile değerlendirmektedirler. Bunlar tümdengelim yaklaşımı ve tümevarım yaklaşımıdır.

Muhasebenin teorik yönünü, bir bilim şeklinde belirtilmesi ve bilimsel analizler neticesinde firmaların mali durumunu ve faaliyet neticelerini açıklamaya ve yorulmaya faydalı olması oluşturmaktadır. Muhasebenin pratik yönünü ise muhasebe teorilerinin firma problemlerine tavsiye ettiği çözümlerin pratik olarak kabul edilmesi ya da uygulaması oluşturmaktadır. Muhasebe teorisi, muhasebe pratiklerini açıklamak ve pratiklere tavsiyelerde bulunmak amacını taşımaktadır. Muhasebe teorisinin ve muhasebe pratiğinin birbirinden ayrı olmadığı, tersine birbirine bağlı kavramlar olduğu belirtilmektedir. Muhasebe teorisi muhasebe pratiklerine ilkeler sağlamaktadır, pratikler muhasebe teorilerine esas oluşturmaktadır ve her biri diğerine hizmet etmektedir ve her biri diğeri olmadan anlamsız durumdadır

Muhasebeye yön veren birçok yaklaşım bulunmaktadır. Bu yaklaşımlara faydacı yaklaşım, politik yaklaşım ve ekonomik ya da sosyal refah yaklaşım örnek olarak verilebilmektedir. Muhasebe teorileri, normatif muhasebe teorileri ve açıklayıcı muhasebe teorileri şeklinde ifade edilmektedir. Pozitif muhasebe teorisi açıklayıcı muhasebe teorisi şeklinde belirtilmektedir.

İnsana mahsus olan ve insanın ilgilendiği her şey felsefenin konusudur ve felsefeyi ilgilendirmektedir. Esasen felsefe, sabit fikirleri ve ön yargıları ortadan kaldırmaktır ve ayrıca beyin fırtınası oluşturmayı sağlamaktadır. Bilhassa felsefe, yaptıkları işlerde kendini ifade etmeye çalışan muhasebecilerin gereksinimidir. Düşünceye dayalı her eylem içinde felsefeyi muhakkak barındırmaktadır. Felsefe terimi, basit ana kavramların sorgulanması ve belli bir alanın anlamlı bir biçimde anlaşılmasına duyulan gereksinim şeklinde ifade edilebilmektedir. Bu durum, bir bilgi alanı olarak muhasebenin felsefi bir yaklaşımla desteklenebileceği anlamına gelebilmektedir. Felsefe, gerçeklere kavramsal bir model kurulmasını ve daha sonra değerlendirme yapılmasını sağlamaktadır. Bu süreç şüphesiz gereksinim duyulan tarafsızlığın aksetmesi olarak ifade edilmektedir.

Muhasebe biliminin uygulayıcılarının muhasebeciler olduğu ifade edilmektedir. Bilim incelediği durumları açıklarken kesin yargılarda bulunmamaktadır. Bu bir özgüven göstergesi biçiminde görülmektedir. Haliyle kendi kendini bilimsel kanıtlarla yenilemektedir. Aksi halde yanıt aradığı soruların son bulacağı belirtilmektedir. İşte o zaman bilimin kapısının kapandığı ve dogmaların başladığı yere gelmektedir. Aynı bakış açısı muhasebe için de geçerli olmaktadır.

Muhasebe eğitimi, muhasebe mesleğinin uygulanması bakımından büyük önem taşımaktadır. Muhasebe eğitiminin durumu ve özelliği, muhasebe mesleğinin imajını direkt etkilemektedir. Muhasebe eğitiminde teori ve uygulama birbirinin ayrılmaz parçaları şeklinde ifade edilmektedir. Muhasebe eğitiminin en nitelikli taraflarından birisi de, muhasebe mantığının ve uygulamalarının yasayla belirlenen standartlara ve normlara dayandırılması biçiminde belirtilmektedir. Muhasebe eğitiminde felsefi açılım akademik bilgilerle hayatın gerçeklerini birleştirerek, reel sektörün gereksinim duyduğu nitelikli muhasebe personeli gereksinimini karşılamaktır.

Çalışmada muhasebe teorisi kavramı, muhasebe teorilerinin tarihsel gelişimi, teori geliştirmede kullanılan yöntemler, muhasebe teorilerine yön veren yaklaşımlar, muhasebe teorileri, muhasebe teorisi ve muhasebe pratikleri arasındaki ilişki, muhasebe felsefesi kavramı, felsefenin muhasebeye katkısı ve muhasebe biliminin felsefi temeli ve muhasebe eğitiminde felsefi açılım hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca muhasebe kavramı, teori kavramı ve felsefe kavramı açıklanmıştır.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, N. ve Aydın, H. (1987). *Muhasebe Teorileri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Arıcı, N. D., Aktaş, R. ve Karğın, S. (2016). Muhasebe Alanında Yapılan Çalışmaların Araştırma Yöntemleri Açısından Analizi: Türkiye Örneği. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18 (4), 919-943.
- Arkun, O. F. (1944). *Muhasebe Teorisi ve Pratiği*. İstanbul: İşletme Yayın Bürosu.
- Arzova, B. (2009). *Muhasebe Teorisi*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Buckley, J. W., Kircher, P. & Mathews, R. L. (1968). Methodology in Accounting Theory. *The Accounting Review*, 43 (2), 274-283.
- Cowan, T. K. (1968). A Pragmatic Approach to Accounting Theory. *The Accounting Review*, 43 (1), 94-100.
- Çukacı, Y. C. & Elagöz, İ. (2006). Muhasebe Derslerinde Kullanılan Öğretim Yöntemleri ile Öğrenme Stilllerinin İlişkisinin Ortaya Konulması ve Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde Bir Uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21 (1), 147-164.
- Elitaş, C., Yıldız, F. & Üç, M. (2011). Muhasebe Biliminin Çevresi: Anglo Sakson ve Kıta Avrupa Karşılaştırması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (2),1-18,
- Elkhashen, E. & Ntim, C. G. (2018). Accounting and Philosophy: The Construction of Social Reality Framework. *Journal of Accounting and Taxation, Forthcoming*, 1-22, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3124933.
- Gürbüz, S. ve Sahin, F. (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe-Yöntem-Analiz*. Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.
- Gürkan, S., Gökbulut, R. İ. ve Çolak, N. (2015). Entelektüel Katma Değer Katsayısı Bileşenlerinin İşletmelerin Finansal Performansı Üzerindeki Etkisi. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (2), 45-64.
- İslamoğlu, A. H. (2009). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Kabir, M. H. (2005). Normative Accounting Theories. 1-30 https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=765984.
- Kabir, M. H. (2010). Positive Accounting Theory and Science. *Journal of Centrum Cathedra*, 3 (2), 136-149.
- Kadan, C. (2017). Felsefe Yapma Muhasebe Yap! Ya Da Muhasebenin Felsefesi Üzerine Bir Deneme, <http://www.alomaliye.com/2017/10/25/muhasebenin-felsefesi/>.
- Nalçın, K. ve Can, A. V. (2016). Bilgi Felsefesi Temelinde Muhasebe Araştırmalarının Yönelimi: 2006-2012 Yılları Arasında Türkiye'de Yapılan Doktora Tezlerinin Analizi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9 (4), 165-187.
- Riley, P. (1983). A Structurationist Account of Political Culture. *Administrative Science Quarterly*, 28 (3), 414-437.
- Ryan, C., Guthrie, J. ve Day, R. (2007). Politics of Financial Reporting and The Consequences for Public Sector. *Abacus*, 43 (4), 474-487.
- Taşkın, Ö., Çobanoğlu, E. O., Apaydın, Z., Çobanoğlu, H., Yılmaz, B. ve Şahin, B. (2008). Lisans Öğrencilerinin Kuram (Teori) Kavramını Algılayışları. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 25 (2), 35-51.
- Uçma, T. (2011). *Muhasebenin Teorik Yapısı Genel Bir Bakış*. Ankara: Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti.
- Yaz, D. A. (2017). *Muhasebe Felsefesi*. İstanbul: Minval Yayınları